

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm. Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predaj (Ca-
sella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto
corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROČNINA:

Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto IX. — Štev. 4 (170)

UDINE, 1. - 15. MARCA 1958

Izhaja vsakih 15 dni

DELAVCI — EMIGRANTI!

Hitro parhaja čas, ko boste spet odšli na delo: po Italiji, v Francijo, Belgijo, Nemčijo, Švico in povsod po svetu.

Adni so že odšli.

Ko bodo prve lastavke tu, vas ne bo več ta doma.

Vsako leto vas gre nimar več od doma.

Čeglih ste skoro vsi tačas delali doma na kumetijah: parpravljali drva, skarbeli za živino in opravljali tudi druge manjše opravila, ste se pa le doma nekaj odpočili.

Bili ste potrebni počitka, ker v svetu ne dajo zastoj lir, frankov in mark.

Tardo je treba zanje garati.

Par nas je sama fadija

Lepo je biti ta doma po naših vaseh, po naših brjegah, ma le če prideš domov na obisk. Če pa moraš biti privezan na kumetijo, če moraš pa tu nimar živeti, je pa težko, je sama fadija. Pa čeglih je fadija, saj smo mi beneški Slovenci navajeni tardo delati. Ko bi vsaj od tega tarpeljenja imeli kaj zaslужka!

Vi sami ste v teh zimskih mesecih videli, da se par nas ni spremenilo nič na boljše, še rajše vič na slabo.

Slišali ste dosti govorjenja, kaj bi bilo potreba par nas napraviti, da bi se dalo živeti po naših brjegah. Morali bi imeti ta domá fabrike, da ne bi bandrali po svetu. Kdo bo dal milijarde za te fabrike? Če bi jih naredili dol v ravnini pri Vidmu in pri Čedadu, nam nič ne poma-

Naši stari se bojijo

Kadar ste vi emigranti tadomá, se ljudem zdi, da ni pri nas tista uboga ponižna Beneška Slovenija, ki se vsega boji, kmalu še svoje lastne sence. Naši stari se vsega bojijo, še celo tistih narbolj ta mičkenih birokratov po kamunih, kaj šele tistih, ki sedijo v Vidmu, Čedadu, Centi in drugod. Brumen in delaven državljani se ne sme bati nobenega, tudi ne karabinerjev in doganjerjev. Pa bežijo to dopovedovat našim ta starim, ki jim je šel strah v kosti. Kjerga naj se naš človek boji, ker od nobenega nič ne dobi. Saj nima zato nič zgubiti, pa čeglih se komu zameri.

Stari sivi zajci

Vi naši dragi emigranti ste se v svetu navadili, da vas nobeden ne pogleda po strani, če govorite po domače, po slovenski, tako kakor se govori tadomá v družini. Zato se nam dopade, da se smejete tistim našim starim sivim zajcam, ki hitro molčijo ali pa začnejo govoriti po laški, če pride kak tuj človek. Vi pa pojeite in kričite po naše, po slovenski, da se sliši od enega brjega do drugega. Nobeden človek v naših krajih, tudi tisti solani po uradih, ne znajo govoriti toliko jezikov kot vi. Po pravici povedano, znajo samo en jezik, in zato jim ni prav, če eden govori še kakšen drug jezik, ki ga oni ne zastopijo.

Slabi poglavarji

Po svetu ste se navadili, da so še drugačni poglavarji in ne samo tisti po kamunih. Po svetu ste se navadili, da kdor spoštuje zakone, se ne sme bati nobenega. Po svetu ste se navadili, da imate tudi vi razon in ne samo ta drugi. Sadá ko ste tadomá, vidite, da pravzaprav imajo poglavarji par nas prav redko prav, da so vse zafurali in da ste glih zavojó tega morali bandrat po svetu.

Vi vidite, da so par nas politiki zamudili koriero in da je šla vsa naša ekonomija pod škarko, od koder jo bo strašno težko izvleči.

Da nas hodite vsako leto obiskovat, pomeni, da imate strašno radi naše kraje, naše vasi, naše patoke in brjege, vso našo ubogo Beneško Slovenijo.

Vemo, da bi radi pomagali našim krajem, ker jih imate radi. Polno denarja pošiljate domov z rimesami, polno denarja pa pustite doma in po oštarijah. To se puno pozna v Beneški Sloveniji. Če ne bi bilo tega vašega emigrantskega

ga, ker že sadá nismo dobili dela po furlanskih mestih. Furlani imajo polno svojih dizokupatov in gledajo, da spravijo h kruhu svoje ljudi.

Mi ki smo ostali doma, ker ne moremo iti po svetu, smo zelo zadovoljni, da ste se tudi letos varnili med nas ki smo vam žlahta, parjatiji in znanci.

Veseli smo, da ste še celi in zdravi in da vas ni na vašem nagobarnem delu zadela kakšna nesreča.

Vi parnašate veselje

Veseli smo vas tudi zavojó tega, ker je par nas, kot vidite, vse pusto in dolgočasno, in ste samo vi emigranti, ki parnašate v našo deželo puno smeha, petja in raznega divertimenta.

No ja, oštirji so vas še vič veseli, kjer takih klientov nimajo celo leto. Mi hodimo bolj po redko po oštarijah in tudi kadar gremo, ne ponucamo puno denarja.

Mi vas zastopimo, da ste potrebni počitka in veselja po tardem delu. Pa vseglih se nam zdi, da adni od vas ga le malo previč cukajo po oštarijah. Vas bodo vič poslušali kot nas in zato jim recite, naj bodo bolj pametni in šparovni. Vsak naš delavec mora gledati, da bo čimprej toliko našparal, da mu ne bo treba vič delati v minjerah. Zak, če ostane še kakšno leto predolgo pod zemljo na delu, se ga loti silikoza in bo kmalu izgubljen in bo odšel za nimar pod zemljo na domačem ali tujem britofu.

denarja, bi bilo še slabše pri nas.

Lahko nam pomagate tudi na drugo vižo, in ne samo z denarjem. Navadite naše ljudi, posebno ta stare, naj dajo nekaj nase, naj se navadijo kot drugi italijanski državljani protestirati, kadar se jim godi krivica. Naj se ne boje tistih partitov, ki so na governu in naj povedo, kaj je prav in kaj ni prav v Beneški Sloveniji. Naj zahtevajo od partitov, ki so v opoziciji, naj postavijo v svoj program tudi vse zahteve nas beneških Slovencev. Žalostno je od vseh italijanskih partitov,

Ljudje se ravnaajo po vas

Vas delavcev-emigrantov z družinami je od vseh ljudi v Beneški Sloveniji ta narvič, vič kot naših kumetov, ki ostajajo doma, vič kot oštirjev in botegarjev in vič kot vsih ljudi, ki dobivajo od kamunov in države plače. Ne samo da vas je dosti vič kot vseh drugih ljudi, ma vi tudi dajate narvenčo part vsega redita, vsega denarja, ki pride v Beneško Slovenijo. Vi ste naš governo. Prav bi bilo zato, da kar vi mislite in rečete, drži in odloča o naših problemih. Če še ni tako, pa bo moralo biti tako. Počasí že vsi naši ljudje tako govorijo in so takšne pameti kot vi. In to je dobro, ker ste šli skozi tardo šolo življenja tadomá in po svete ter ne daste nič vič na stare fraze in obljube. Nobeden se vam ne upa zapreti usta in zato skozi vas parhajajo vsi naši ljudje od pameti, da mora naša Beneška Slovenija priti do vseh pravic: naš slovenski materni jezik mora biti spoštovan kot vsak drugi jezik, njegovo mesto je povsod kakor kakšnemu drugemu jeziku: v šoli, v cerkvi, v uradu in ne samo doma v hiši in štali. Za nas beneške Slovence morajo ustvariti takšne ekonomske pogoje, da bomo lahko doma živeli. V Videmski provinci mora vsak naš človek dobiti službo in delo vserod. V Čedadu, Vidmu in drugod nas ne smejo odrivati, kakor so dosedaj ravnali z nami.

Valiže so parpravljene

Zdaj že parpravljate valiže za pot nazaj. Ko ste paršli so bile vaše valiže polne, nazaj jih nosite na pol prazne, ker vam nimamo kaj dati.

Hudo nam bo pri sarcu, ko vas bodo koriere odpeljale proti Čedadu in Vidmu. Pomladno sonce vas vzame, mraz in megla božičnih in novoletnih praznikov vas

od centra do leveice, da samo lovijo nase vote za volitve, da pa nočejo ničesar postaviti v svoj program glede naših specialnih narodnih, ekonomskih in socialnih zahtev. Zastopimo, da tega ne delajo naši nasprotniki na desni strani: neofašisti in monarhisti. Ma ta drugi partiti: komunisti, socialisti, socialdemokrati in demokristjani bi pa že morali upoštevati naše zahteve, če imajo tako radi naše vote. Če denejo v svoj program naše zahteve, samo izpolnijo en glavni del svojega demokratičnega programa, da so res demokratični in za enakopravnost tudi nas beneških Slovencev.

Vi emigranti, delavci ste naš ekonomski plan in program. Vse drugo, kar je doma, nič ne pomeni: ne kamun, ne provinca, ne partiti, ne governo, ne »legge per la montagna« ne »per la zona depressa«, nobeden nam ne more pomagati.

Nobednemu se ni treba bati

Vi emigranti od nobednega nič ne dobivate, pač pa vsem dajete: tase governu, pomoč družinam in zaslužek oštirjem. Zato niste od nobenega odvisni in se zato nobednega ne bojite. Pravzaprav se tudi tisti, ki ostajamo doma, nimamo ničesar bati. Nič ne dobivamo mi in tudi Furlani nimajo kaj spraviti od tistega, kar dobivajo. Za dela na cestah, za lavori publici se nobeden ne žene in še manj za pakete, ki jih nosijo okoli sinjore ob novem letu. Drugega pa tako in tako ni. In zato bandra po svetu 65.000 ljudi, ki so po vojski šli iz naše province.

Ekonomske ni nobeden več od nas odvisen od domačih poglavarjev. Vsi pa trpimo od politike, ki so jo do zdaj vodili. Če se nam ekonomsko ni treba bati, povejmo odkrito, da to kar delajo, ni prav. Kako bodo pa naši ljudje rekli, da se ne bojijo, ko so pa bili do sadá odvisni, ko so se jih do sadá bali. Magari se je vse spremenilo, ma strah in rispet do starih političnih mumij se ni spremenil. Samo vi emigranti, ki bandrate po svete, ste zavohali drugo ario in se ne bojite vič tih majhnih političnih mešetarjev, ki so držali pod fašizmom pokoneu fašje, sedaj pa sveče raznih partitov.

bo spet parpeljala.

Upamo, da tačas ne pojde nobena huda ura čez Beneško Slovenijo in da tudi vas ne bo zadela v minjerah in drugod nobena huda ura na delu.

Belgijske trincede silikoze

Listi so poročali, da je pred kratkim umrl v Charleroi v Belgiji, kjer dela največ naših ljudi v rudnikih, Peter Primožič iz Hostnega v občini Grmek, star 53 let. Umrli je za silikozo, pljučno boleznijo, ki napada predvsem rudarje. Njegov brat je pred desetimi leti umrl za isto boleznijo. (Vest iz časopisov).

Silikoza je nova bolezen sedanje generacije beneških Slovencev.

Dne 23. novembra 1957 je bilo v Milanu zborovanje zdravnikov, ki proučujejo silikozo. Ugotovili so, da umirajo za silikozo rudarji največ med 42 do 52 let starosti, v polni moški dobi. V Italiji je nekaj nad 40.000 silikoznih bolnikov.

Ce te zadene ta bolezen, ni upanja, da boš dobil polno pokojnino. Družine za silikozo umrlih rudarjev dobivajo manj od 80% pokojnine. Večina pa dobivajo pokojnine komaj 40 do 60%.

Vse polno je pri nas v Beneški Sloveniji in še več po rudarskih centrih v Belgiji in Franciji naših delavcev, ki bolehajo za silikozo.

Silikoza je senčna stran (rovescio della medaglia) razmeroma visokih plač v rudnikih. Če pa pomislimo, koliko naših ljudi se ponesreči v rudnikih vsako leto, če se zamislimo v težko usodo stotin naših ljudi, ki jim je silikoza že načela

I Sindaci dei Comuni del Friuli lottano concordi per il benessere dei loro amministrati. I nostri amministratori, invece, non muovono un dito a favore della nostra popolazione che vive nella più squallida miseria. Noi, per quello che possiamo, da queste colonne ne sosteniamo la causa delle nostre genti.

Chiediamo in conseguenza agli Sloveni del Friuli:

AIUTATECI!
ABBONATEVI!
RIABBONATEVI!

Noi abbiamo invitato i nostri amministratori comunali ad essere con noi; a preccederci, anzi, nella battaglia per la rinascita economica delle nostre valli abbandonate e saremmo lieti, molto lieti, se dalle loro bocche si levasse una voce unisona a favore degli interessi della nostra terra.

Ma sono quasi dieci anni che invano ripetiamo questo invito. Anzi, costoro si servono della stampa, a noi avversaria, per muovere attacchi personali al nostro Direttore.

Gli attacchi personali non ci ledono. Non interessano il nostro pubblico e tanto meno la Slavia Friulana, nè abbiamo spazio e tempo da sprecare. Il problema è un'altro. Da noi non si fa nulla per sollevare la nostra gente dalla miseria. Chi vuole guadagnare un pezzo di pane, deve fare jagotto e bussare la porta alla Francia, Belgio, Kanada ecc. La nostra terra si sta spopolando.

Non possiamo quindi che ripetere agli Sloveni della Slavia che l'unico giornale che difende i loro interessi ed i loro diritti è il »MATAJUR«.

SLOVENI DELLA SLAVIA!

Siate quindi solidali con noi, aiutateci in questa dura battaglia. Dateci i mezzi per potervi difendere, perchè siamo rimasti soli a poterlo fare!

Zupani občin Furlanije se složno borijo za dobrobit svojih občanov. Naši upravniki, pa na žalost, ne ganejo niti s prstom v korist naših ljudi, ki žive v zelo slabih gospodarskih razmerah. Mi branimo potom našega lista, seveda v kolikor nam je to mogoče, interesse našega ljudstva in zato naprošamo beneške Slovence:

DA NAM POMAGAJO,
DA SE NAROČE NA NAŠ LIST IN
DA PORAVNAJO NAROČNINO!

Ze večkrat smo nagovarjali naše občinske upravnike, da bi nam stali ob strani, da bi hodili pred nami v borbi za gospodarski preporod naših zapuščenih dolin in hribov. Veseli in zelo zadovoljni bi bili, če bi prišla iz njihovih ust soglasna beseda v prid interesov naše zemlje.

Preteklo je skoraj deset let, da zaman pošiljamo ta poziv. Nasprotno, ti se poslužujejo nam nasprotnega tiska, da osebno napada našega urednika.

Osební napadi nam ne škodujejo, ker ti ne zanimajo naših ljudi in še manj našo ubogo Beneško Slovenijo in razen tega mi tudi nimamo prostora in niti časa, da bi jim odgovarjali.

Za naše ljudi ne skrbi nihče, da bi jih potegnil iz revščine. Kdor si hoče zaslužiti skromen košček kruha, ta mora trkati na vrata Francije, Belgije, Kanade itd. Posledica tega je, da se naše vasi vsako leto bolj izpraznjujejo.

Drugega nam torej ne preostaja, kot da ponovimo Slovencem Beneške Slovenije, da je »MATAJUR« še edini list, ki brani njihove interese.

BENEŠKI SLOVENC!

Bodite zato solidarni z nami in pomagajte nam v tej težki borbi. Podpirajte nas, da Vas bomo lahko branili, ker smo ostali sami mi, ki lahko to storimo.

pljuča in morajo še vseeno hoditi v minjoro, vidimo, da vse te minerske plače niso pravzaprav visoke, ker jih plačajo naši delavci z življenjem, njihove družine pa z mizerijo, ker morajo živeti s polovično pokojnino.

Po naših vaseh srečujemo tu pa tam suhe postave votlih lic naših minerjev, ki so pri 40 letih že stari. Pokašljujejo in hodijo na ambulante casse ammalati, da jim zdravniki podaljšajo še kakšno leto življenja.

Radi bi rekli in napisali opomin našim ljudem, kot je to navada po drugih listih, ki ne vedo za pot iz težav: »Ostanite raje doma v mizeriji in ne hodite v minjere, kjer vas bo polovica pokosila silikoza.« Toda vemo, da tudi doma čakajo naše ljudi prav tako za življenje in zdravje nevarne prilike in bolezni. Če gre naš delavec v minjere, ga zagrabi ali silikoza ali pa ga podsuje kamenje, toda njegova družina bo živela, dokler bo delal, brez mizerije. Če pa ostane doma, ga čaka brezposelnost in mizerija pri tistih par njivah, ki jih ima. Samo z dohodki iz kmetovanja, mora družina stradati, samo stradanje ne prinese sicer silikoze, pač pa dostikrat navadno pljučno tuberkulozo, otrokom rahitis, skrivljene hrbtenice od teže oprtnikov in končno stalno težko življenje vsej družini. Ljudje so že tak-

šni, da raje riskirajo silikozo kot pa bi živeli sigurno mizerno življenje doma v Beneški Sloveniji.

Ali je res tako brezupna situacija, da bo morala iti polovica naših moških skozi kalvarijo silikoze? Vemo, kako se zdravi silikoza, vemo tudi to, da je silikoza dolgoletna bolezen, ki se težko zdravi, vemo pa tudi to, da ne bi bilo treba, da divja po naših krajih silikoza. Naša država dobro ve, da je iz Beneške Slovenije, iz vseh hribovitih krajev videmske province, iz vseh hribovitih krajev severne Italije dobivala najboljše regimente alpinov. Sedaj pa to jedro zaščite države, to rezervo bodočih branilcev, spodje da zahrbtna bolezen silikoza. Državne oblasti bi morale napraviti vse, da hribovski elementi, bodoči alpini, ne bi padli v kremplje silikoze. Poznamo že naprej, že na pamet odgovor oblasti: Mi nismo krivi da imajo lastniki rudnikov, da imajo kapitalisti v Belgiji slabe higienske razmere v svojih rudnikih, da ne skrbje, da bi odpravili po rudnikih prah, ki se useda v pljuča minerjev in povzroča silikozo. Mi pa se vseeno sprašujemo zakaj ne nastopajo naše centralne oblasti v Rimu dovolj energično pri belgijskih oblasteh, da bi odpravili sramotno stanje

(Nadaljevanje na 2. strani)

REZIJA

NAS VAŠČAN 90 LETNIK V AVSTRIJI

Pretekli teden je slavil svoj 90. rojstni dan Peter Tosoni iz Sv. Jurija, ki se je še v svoji mladosti izselil v Avstrijo za kruhom. Sreča mu je bila naklonjena, da se je kmalu v tujini postavil na lastne noge; odprl je trgovino s sadjem, ki mu je iz dneva v dan boljše uspevala. Tudi njegovih deset otrok si je izbralo dobro življenjsko pot, nekateri so trgovci, drugi hotelirji in dobri obrtniki.

Naš slavljencec je večkrat obiskal domačo zemljo in rad pripovedoval zgodbe iz svojega življenja v tujini. Naš Peter je ob priliki svojega 90. rojstnega dne imel okoli sebe zbranih šest sinov, štiri hčere in več kot 20 vnukov in pravnukov. Slavljencu kličejo tudi vsi njegovi vaščani, še na mnoga leta!

ALOJZ CLEMENTE POČIVA

NA DOMAČI ZEMLJI

Preteklo soboto so pripeljali posmrtno ostanke Alojzija Clementa na domače pokopališče v Stolbico. Clemente je umrl v koncentracijskem taborišču v Mathausenu dne 20. maja 1945. leta. Sprva so njegove kosti pripeljali v Redipulje, kjer je vojaško pokopališče iz prve svetovne vojne, sedaj pa u domači kraj. Ranjki je bil aretiran na svojem domu januarja 1954. zaradi udejstvovanja v narodnoosvobodilni vojni in interniran v Nemčijo, kjer je umrl.

Pogreba so se udeležili zastopniki občinskih in vojaških oblasti. Naj mu bo lahka domača zemlja!

NOV OBČINSKI TAJNIK

Mesto dosedanjega občinskega tajnika Natalina Candottija, ki je bil premeščen v Pontafel, je prevzel Giovanni Roja iz Majana v Furlaniji.

TAVORJANA

ŠE ZA TAMORA KOR POSKARBJETI

Anjelé, ke Mažerole so povezane z dolino z dobro cjesto, to njema uzabiti, ke buj naprej od te je še 'dna druga vas, ke na ma bizunjo beti sištemana. To so Tamora, kjer judje za priti do nje, no muorejo se posluževati tesnega troja. Pred ljeti so obečali, a ostalo je samo par besjedah. Naši raprežentanti na komunu naj gredo naprej dok je željezo gorkuó, ker zna biti, de so pozabili na to cjesto. Anjelé se bližajo votacioni an je buj lahko, de kej dosežejo.

Seveda ne smejo spat tud judje iz Tamor. Oni so narbuj zainteresirani par tej reči an dobro bi bluó, de se ložijo dakordo use družine an skupno napravijo akcijo.

AHTEN

MALINA POPLAVLJA POLJA

Tole to je no djelo, ke to bi se muorlo narditi prej ko se more. Potok Malina, kar to pride dosti deža, o narasté an prestopi bregove an poplavlja usa poja na raunem. Kontadinji no utarpe takoviš veliko škodo. No pravijo, ke lanske ljetó škoda, ke so jo nardile poplave na znaša desetine milijonu lir. Čas u bi biu, ke no autoritadi vidita rimedjati s konstrukcionom obrečnih nasipov (briglie).

Belgijske trinceje silikoze

(Nadaljevanje s 1. strani)

v belgijskih rudnikih. Saj so ti belgijski rudniki prava čakalnica, prava predsoba (anticamera) za britof. V Ameriki ne bi pod takimi pogoji spravili več nobenega zamorskega rudarja več v minjero. Tam so s sesalci proti prahu, zmanjšali na minimum silikozni prah, tam ne letijo vsak dan na glavo minerjev kamni, tam je že vse mehanizirano.

Če pa državne oblasti ne morejo, nočejo ali pa opuščajo vsako energično akcijo pri belgijskih oblasteh, potem naj pa vsaj doma napravijo red, če hočejo imeti iz naših vrst neizčrpne rezerve za obrambo domovine. Dirigirani missili so silikoze, toda zdravje naših ljudi, iz katerih se rekrutirajo alpski regimenti, ni in ne sme biti poceni. Še zmeraj ceneje bomo okrepili našo narodno obrambo, če bomo ustvarili za družine bodočih alpinov take življenjske pogoje doma, da jim ne bo treba iti pod neslišne mitraljeze silikoze, ki počasi pa gotovo ubija generacije naših alpinov. Zakaj ne izdajajo oblasti takšnih ukrepov, ki bi omogočili po hribovskih krajih razvoj malih industrij?

Ko gledamo te naše uboge silikoze bolnike ne samo po naši Beneški Sloveniji, ko doživljamo dan za dnem tragedije družin, ki jim je silikoza pobrala poglavarje družine, se nam stiska srce.

Ne smemo se čuditi, da mnogim našim pametnim, mirnim in preudarnim ljudem, bivšim bojnikom, katerim krasijo prvi raze vrste medalj za hrabrost, popustijo živci, izgube potrpljenje in glasno kritizirajo razmere v hribovskih krajih države. V očeh velikega dela hribovskega prebivalstva pri nas, v Karniji in drugod, so razni cantieri di lavoro, razne previdenze za montagno, samo spalliative. Naši ljudje ne morejo drugace, ko poslušajo govore raznih politikov v videmskem provincijem svetu in drugod, ko z vsemi zvonovi razglašajo razne previdenze, ki niso previdenze, ampak kratkovidna slepota, da jim uide primerna beseda: Buffoni! Tistega, ki stiska silikoza za vrat, ne izbira izrazov.

Mi pa ne smemo izgubiti živcev. Pustimo zdravnikom, naj zdravijo tiste, ki jih je silikoza že napadla. Mi, vse naše ljudstvo, vse hribovsko prebivalstvo pa mora iti odločno v boj z zahtevami, ki naj preprečijo, da bi silikoza napadla nove žrtve. Naš boj je pravičen boj, je patriotičen boj, je boj proti politični komediji, ki jo uganjajo s hribovskimi kraji — v največjo moralno in fizično rezervo naše narodne obrambe.

Zato upravičeno zahtevamo z vso energijo od države:

1) Odločno nepretrgano akcijo pri belgijskih oblasteh, da odpravijo sedanje sramotno kolonialno stanje po belgijskih rudnikih.

2) Ustvariti doma v hribovskih krajih takšne življenjske pogoje, da ne bodo hribovci prisiljeni hoditi v belgijske trinceje silikoze!

3) Ne dopuščajte še nadaljno decimiranje alpskih vrst!

4) Poskrbite za večje socialne kontribute silikoznim bolnikom in njihovim družinam!

BRDO

Kaj ve plačujemo fogatika

Zdi se nam dobro, de publikamo elenke famej našega komuna, ke no plačujemo fogatik. Usak človek u ne more iti na komun, de bi mogu vidati elenko od famej an zatuó bo naš žornal usaki bót publikou no vas. Začnemo z vasjo Njivica: Adami Sebastiano 3.600 lir, Angeli Libero 2.340, Battola Ezio (Minin) 1.980, Battola Luigi — poštni impiegat — 4.515, Battola Terezina 1.080, Bertolotti Roberto 3.600, Blasutto Zef an sinovji 3.600, Ciccotta Ines 2.340, Clemente Evaristo 2.700, Colautti Gelindo 3.600, Debellis Pieren 2.520, Di Lenaro Emilio 1.440, Di Lenaro Zef (Tuniš) 1.800, Francescon dr Giacomo — komunski mjeđih 12.775, Job Albin 1.440, Lendaro Albin 2.700, Lendaro Beniam (Tenac) 3.600, Lendaro Evgen (Ankot) 2.880, Lendaro Evgen (Tenac) 1.440, Lendaro Zvan (Barkuec) 1.440, Lendaro Zvan (Mikelat) 3.420, Lendaro Zef (Blazin) 2.340, Lendaro Zef (Zefič) 1.440, Lendaro Zef (Marinat) 2.340, Lendaro Gverino (Ankot) 5.400, Lendaro Iginio (Tenac) 2.340, Lendaro Vigio (Mišič) 1.260, Lendaro Vigio (Tenac) 1.440, Lendaro Vigia 2.880, Lendaro Marija uduova Stefanutti 6.950, Lendaro Marija — babica — 3.340, Lendaro Pieren 3.240, Lendaro Pieren (Pedin) 5.570, Lendaro Pieren (Tenac) 2.520, Lendaro Terezija (Zefičova) 2.160, Lendaro Regina uduova Tonchia 2.800, Lendaro Sergio (Krančič) 1.800, Giussi Sabotino — komunski sekretar 3.960, Luci Francesco 3.600, Marchiol Albert 2.700, Marchiol Bazilio (Zefat) 8.480, Marchiol Fiorello 3.600, Marchiol Mario 2.340, Marchiol Pieren (Zefat) 1.080, Micco Zvan 2.520, Molaro Angelina 1.620, Molaro Vigio 3.780, Molaro Pieren (Patec) 2.700, Mucchino Fortunat (Perenc) 800, Mucchino Romano 2.880, Pangoni Anton 1.440, Pez Zef 2.880, Pez Pio (Pimpic) 2.520, Pinosa Albert 2.160, Rocco Angelo 3.600, Roseano Zef-Pieren 2.520, Scuntaro Bazilio (Bojin) 2.240, Siega Zef 2.340, Siega Marija 800, Siega Regina uduova Clemente (Savalonka) 800, Siega Viktor 1.620, Sinicco Marija (Traunik) 1.080, Sinicco Virginija (Campin) 2.160, Stefanutti Valentino-Nicoló 12.775, Tomasino Pieren (Ovsič) 2.340, Tonchia Armando 800, Tonchia Tarcisio 3.600.

SEDLIŠČE

Battoia Primo (Kugijar) 1.620, Cerno Ana uduova Moro 1.620, Krapic Marija

(Buncija) 800, Crapiz Marija uduova Cher 1.800, Del Medico Pieren (Profet) 2.520, Fabbriano Ruggero 3.600, Marchiol Zvan 3.600, Micottis Angel (Macuelič) 1.440, Micottis Benjamin (Kagion) 2.160, Micottis Bernardina 2.700, Micottis Karlo 2.160, Micottis Felice 2.340, Micottis Fiorello 2.160, Micottis Gelindo 600, Micottis Jakob (Marcuelič) 1.440, Micottis Ludovik (Kuculin) 800, Micottis Ludovik (Dušič) 2.700, Micottis Vigio (Kagion) 2.340, Micottis Vigio (Marcuelič) 800, Micottis Marija (Kucolin) 1.440, Micottis Marija uduova Molaro 2.160, Micottis Marija uduova Krapic 2.160, Micottis Placido 2.160, Micottis Rudolf (Dušič) 1.980, Micottis Valentina (Marcuelič) 2.880, Micottis Viktor (Dušič) 1.800, Mizza Lovrenc 1.980, Mizza Vigio (Mulinar) 2.700, Mizza Pieren (Barat) 2.880, Molaro Assunta 1.440, Molaro Augusta (Bakan) 1.980, Moro Karlo (Balcok) 2.340, Moro Damiano 1.800, Moro Gioakin 1.980, Moro Ludovik (Balcok) 1.440, Novak Angela 2.340, Sinicco Karlo 4.550, Sinicco Karlo an sin (Burunič) 1.800, Sinicco Dante (Menelik) 3.600, Sinicco Zef (Bagin) 1.620, Sinicco Zef (Bep) 2.160, Scuntaro Gverino 600.

DREKA

ZLATA POROKA NA TRUŠNJAH

V ponedeljek 24. februarja sta si rekla še enkrat »ja«, kakor pred petdesetimi leti, 73-letni Ivan Trušnjak in 72-letna Antonija Čičigaj iz naše vasi. Ko sta šla v cerkev so jima fantje streljali v znak

SV. PETER SLOVENOV

Ameriška delegacija u Nadiški dolini

Pretekli tjeđan je ameriška delegacija iz U.S.A. pregledala več krajev Nadiške doline, de so si ogledali otroške vrte. Na čelu delegacije je bio Mr. Rancall Williams, spremljali pa so jo najvenčiji zastopniki provincijalnih oblasti. Obiskali so Špeter, Sv. Lenart, Ažlo, Tarčet an Podbonesec. Povsod so jih sparjel s svetjem an pozdraunimi govori predšuoški otroci an njih učiteljice.

Ameriška delegacija je zagotovila, de bo še naprej materialno pomagala otroškim vrtom. Pru je, de takuó skarbijo za naše otroke, škoda pa je, de ne vjeđo kakuó nekatjere učiteljice mačehovsko raunajo z malimi otroci, če se par igraju međ soba pogovarjajo u domačem jeziku. Če bi ameriška delegacija mogla pomati tud u tjem pogledu, bi napravila še venče dobro djelo.

PREMJANI KMETIJE ZA POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI ZEMLJE

Na petem konkursu za povečanje produktivnosti zemlje so bili premjani teli kmetije iz Beneške Slovenije:

Gričeviti kraji (zona collinare).

2º premjo 100.000 lir: Piccini Raimondo iz Fojde, Costaperaria Erminija iz Špetra an Kjuk Jožef iz v. Lenarta.

3º premjo 50.000 lir: Scignaro Hektor an Koređič Alojz iz Špetra, Kjuk Alojz iz Klenja, Koren Eygen iz Špetra, Kjabaj Ivan iz Ošnjega, Kjačič Anton iz Sv. Lenarta, Sitar Peter iz Škrutovega an Frezza Bruno iz Nem.

Gorski kraji (zona di montagna).

2º premjo 100.000 lir: Cencič Jožef iz Črnega vrha.

3º premjo 50.000 lir: Gošnjak Faust iz Klina pri Podbonescu, Cencič Hektor iz Črnega vrha, Koren Anton iz Brda pri Podbonescu.

4º premjo 25.000 lir: Vigant Gelindo iz Vizonta, Mauro Jožef iz Tamara pri Vizontu, Treppo Alojz iz Krnic, Kjabaj Jožef iz Črnice pri Sv. Lenartu, Kjuk Valentin iz Utane, Kručil Jožef iz Gorenjega Mrsina an Kjabaj Jožef iz Grneka.

DEMOGRAFSKO GIBANJE

V LETU 1957

U preteklem ljetu je bluó u našem komunu takole gibanje prebivalstva:

Rojenih u komunu 45 (24 dečkov an 21 deklke);

rojenih u drugih komunih 16 (10 dečkov an 6 deklke);

skupno rojenih 61 (34 dečkov an 17 deklke).

veselja, kakor pred petdesetimi leti. Tudi stari Ivan je napravil svojo dolžnost do fantov. Dal jim je »štivanko« in za pit, kakor je storil, ko se je oženil, leta 1908.

Mi želimo starima zakoncema še polno srečnih in veselih let skupnega življenja.

TRUŠNJE LEP TURISTIČNI KRAJ
Iz Klodiča pelje cesta za reko Kodarjano gor v hrib do vasi Trušnje in naprej do Krasa. Iz Trušnjega je krasen razgled po vsej bližnji okolici. Ko pride človek do Trušnjega, se lahko okrepa v gostilni pridne gospe Marije Zufferli, ki vsakega postreže z globoko gostoljubnostjo.

V tej gostilni boste dobili tudi televizijo, ki kaže čisto in jasno.

Turisti, torej, ko imaste čas, da bi napravili nekaj uric v veselju, kar na Trušnje je uuberite!

KAJ JE Z DOBENSKO CESTO?

Pred tremi leti so pripeljali cesto prav pod dobensko vas in potem so delo opustili. Še kakih štiri sto metrov pa bi bila cesta v vasi, a kakor zgleda se noče nobeden brigati za to cesto, ne dreške ne videmske oblasti. Ker je že taka navada, da o volitvah kaj napravijo za naše ljudi, Dubenci upajo, da jim bodo pripeljali cesto do vasi vsaj pred volitvami. Če pa jim tega ne naredijo, bodo vedeli za kakšno stranko in za kakšne deputate voliti!

POPRAVEK

V zadnji številki našega lista smo pisali, da je Peter Trušnjak odnesel v Kanadi rekord pri sekanju in lupljenju smrek.

Število 248 in 37 pa niso smreke, ampak »Cordese«, kanadska mera za merjenje lesa. Trušnjak je torej posekal 930 in olupil 138,75 kubičnih metrov.

Umrli u komunu 30 (18 moških an 12 žensk);

umrli u drugih komunih 11 (5 moških an 6 žensk);

umrli u esteru 1 (1 mož);

Skupno umrlih 42 (24 moških an 18 žensk).

Priselilo se jih je 83; Izselilo 145 (47 u videmsko provinco, 96 u druge province Italije an 2 za stalno u estero.

Iz podatkov anagrafskega ofciha je razvidno, de je bluó u špeterskem komunu 31. decembra 1957 stanujočih (residenti) 4.416 judi, od tjeđ 2.265 moških an 2.151 žensk. Istega dne ljeta 1956 pa je bluó prisotnih (presenti) 4.373 oseb, torej je u zadnjem ljetu število prebivalstva padlo za 43.

BREZPLACNO RAZDELJEVANJE SJERKA

U tjeđ dneš so po useh komunih Nadiške doline dali kmetom od 50 do 100 kil sjerka, ker jim je lanska pomladanska slana poškodovala pardjerek. Sjerak je razdelili provincijalni agrarni konzorcij.

FOJDA

OPEKARNA U CAMPEJU DOBRO DELUJE, A SLABO AN NEREDNO PLAČUJE

Pred nekaj ljeti so odperli u Campeju precej veliko opekarno (fornaž), gor sta jo postavila dva brata iz Cerneglons u Furlaniji. Ker je opeka šla zelo hitro u promet, so jo pred neđalnim še povečali an uzeli na djelo sevjeđa še novih djelauciu. Sada je tu na djelu kajšnih 200 djelauciu. Do tu ne bi bluó še nič slabega; iz pripovedovanja domačinu smo izvedeli, de delodajalec ne le samo slabo plačuje ampak jim tud ne plačuje redno zaslužka. Skuaž usak djelavec muora imjeti od gospodarja po nekaj desetaužentu lir an zatuó je sevjeđa njihovo življenje neredno ali pa se zakopavajo u dolgove. Domačinu je tu okupanih le malo pru zavoj te neugodnosti an zatuó gredo rajš u estero, kjer je djelo sicer tardo, a je redno plačano an takuó imajo njihove družine zasigurano majhno, a redno podporo.

Djelauci, ki djelajo u tisti opekarni, so zatuó zelo nezadovoljni. Pru bi bluó, de bi kompetentne oblasti dobro pregledale tisto rječ, kjer tuó ni pru, de bi delodajalec plačevu djelauciu z interesu denarja svojih djelauciu. Tuó je velika špekulacija an torej kazniva.

SV. LENART SLOVENOV

ZDRAVLJENJE ŽIVINE BO BREZPLACNO

Občinski odbor je na svoji zadnji seji potrdil, de bo komunski veterinar zdravu uso živino šentlenartskega komuna brezplačno. Tud po drugih komunih se že dougo govori, de bojo uvedli brezplačno pomuoć par zdravljenju boune živine, a do donas tega še niso storili. To olajšanje bo zelo pomagalo kmetom, saj so nimar z velikimi težavami plačevali veterinarja. Dostikrat se je dogodilo, de je kmet muora prodati kravo za male soude an bi morebit ozdravela, če bi bila količ kaj zdravljena.

GRMEK

20. februarja tega leta nas je za večno zapustila naša ljubljena in spoštovana vaščanka 81-letna Marija Murer (Nakonca po domače). Pogreba se je udeležilo polno ljudi. Družini in sorodnikom naj gredo naše najbolj globoke sožalje.

VESEL DOGODEK V ZVERINCU

V ponedeljek 17. februarja je 29-letna Lea Bukovac dala na luč sveta lepega puobča. K veselju mlade matere in očeta Guida, ki je v Kanadi, se pridružujemo tudi mi.

TRAGIČNA SMRT 81-LETNEGA

STARČKA IZ KOZICE

V sredo 26. februarja se je kot blisk raznesla po vseh bližnjih vaseh žalostna novica, da se je ubil v Čedadski bolnici, kjer je bil rikovertiran, 81-letni Franc Petrusini (Tanc) po domače iz Kozice. Stari Franc je bil v zadnjem času oslepel na obe oči in morda prav zaradi tega je obupal in si vzel življenje. Skočil je iz drugega nadstropja čedadške bolnice in ostal na mestu mrtve.

TAJPANA

ZARJES POTRJEJNA CJESTA

Končno so začeli djelati cjesto, ki bo vezala Krnahto z Viskoršo. Nova cjesto na če beti široka tri metre an na bi muorla beti nareta že ljetos. Par djela je okupanih kakih 20 djelauciu, djela pa vodi »Corpo Forestale dello Stato«.

Culi smo pa še pravit, de je u prožetu še ena cjesto an sicer ta na bi muorla voditi iz Krnahte u kraj Osrjedak. To se kapi, ke na bi tjela beti še ta močno potrebna, ker no majo Krnahčeni tam svoje njive an senožeta. Še ta cjesto na če beti nareta s kontribudan, ke u če ga dati štat.

KAJ NO UODINJAJO NAŠI EMIGRANTI

So nardili kont, ke so emigranti tjpajškega komuna, ki no djelajo po raznih štadah Evrope an Amerike, poslali lanske ljetó ta hiši svojim famejam oku 90 milijone lir. Ta denar so poslali potom bank an pušte. Približno enako šomo so emigranti parnesli ta hiši na zimo, kar so paršli na počitek.

RAVNATELJSTVO »MATAJURJA«

OBVEŠČA, DA BO OBJAVLJALO BREZPLACNO VSA POVPRASEVANJA PO DELU IN ENAKE PONUDBE. S TEM BO NAŠ LIST PODPIRAL BREZPOSELNE, KI NIMAJO NA RAZPOLAGO SREDSTEV ZA OGLAŠEVANJE IN KI UPAJO, DA BI TEM POTOM MORDA PRISLI DO PRIMERNE ZAPOSLOTITVE.

LA DIREZIONE DEL »MATAJURJA«

AVVERTE CHE PUBBLICHERA GRATUITAMENTE TUTTE LE RICHIESTE E DOMANDE DI LAVORO PER FAVORIRE I DISOCCUPATI CHE NON POSSONO DISPORRE L'EQUIVALENTE SOMMA PER LA PUBBLICAZIONE DELLA RICERCA DI UNA OCCUPAZIONE.

GORJANI

NAS KOMUN U NE VJE KAKO VELJESTI Z DEBITI

Na zadnjem zasjedanju našega komunskega konseja e naš šindik podau relation kako u se naš kumun obrenče s financami. Takoviš smo zvjeđali, ke ve mamó pase deset milijone lir debita. Če ve pensamo, ke tu našim komune to e 390 famej, to pride, tu medji, pase 8.000 lir za usako famejo. Zatuó naš konsej u se obrenče močno imbrojan anu u ne vje kako se pomati še za impiegate plačati. Tasati judi u ne more, zak' tuó, ke no že plačuvajo, to e žež masa.

Autoritat na bi muorla vidati tu kej situacioni ve se obrenčeó an zatuó naj bi pomagu kriti deficit, ke ve mamó tu naši komunski bilanci. Rimu, Napoli an družim velikim citadam no pridejo inkuintri z desetimi milijard lir, zakuó naj bi ne bli še mi deležni almanku 'dnega tika useh tjeđ tas, ke ve plačuvamo usako ljetó.

Onemogočite črvivost češenj

Črvivost češenj povzroča ličinka češnjeve muhe. Ta znese jajčka v mlad plod, iz jajčk se izvali črviček - ličinka, ki žre in raste in ko doraste se spusti na zemljo, v katero se zarije in tam prezimi v obliki bube. Če bi uničili bube, bi ne bilo črvičnosti. Bube bi morali pa sedaj uničiti. V ta namen bi morali prekopati zemljo pod češnjami in tako bi spravili bube navrh. Če bi to zemljo prebrskale košči ali gosi, bi bile kmalu vse bube uničene. Uničujemo jih pa tudi s tem, če raztrosimo po prekopani zemlji apnenega cianamida (calcio-cianamida), ki je jedko gnojilo in uniči vsako bubo, s katero pride v dotik. Istočasno je apneni cianamid prvovrstno umetno gnojilo za drevje.

Ce ne boste sedaj uničili bub češnjeve muhe, boste imeli prav gotovo črvice češenj ali pa boste morali kmalu po cvetju škropiti drevesa z DDT in klordanom.

Kako sadimo sadna drevesa

Pri nas ne moremo govoriti o sadjarstvu kot o neki načrtni dejavnosti, ker ima naše sadjarstvo bolj značaj priložnostne dejavnosti. Na našem področju gojimo bolj malo sadnih dreves in še ta so sorazmerna, ker se jih navadno spominimo, ko je treba pobrati njihove plodove. Še so ljudje, ki ljubijo sadno drevje in ga oskrbujejo, kot je potrebno, in tem je namenjen današnji članek.

Jeseni je najprimernejši čas za saditev sadnega drevja. Če je zima mila, lahko nadaljujete s sajenjem tudi v zimskem času. Sadno drevje presadite na stalno mesto, ko jeseni odpadejo listi. Presajajte le mlada drevesa, ki imajo že izoblikovano krošnjo in močno razvite korenine. Kjer je zemlja težka ali na hladnih področjih sadite rajši spomladi. Pri kopanju jam morate paziti, da ni zemlja prevlažna; v tako zemljo ne bo dobro saditi drevo. Koščičasto drevje sadite, rajše spomladi.

Ce hočete zasaditi sadovnjak, zemljo zrgolirajte, če pa presajate posamezna drevesa, napravite za vsako drevo posebno jamo. Jame skopljite v jeseni in pozimi. Včasih se lahko sadi neposredno za kopljo, včasih pa je treba počakati s sajenjem, da se zemlja malo ugodi.

Na mesto, kjer bo prišlo drevo, zarijte kol, ki bo značil središče okrogle jame. Jame kopljite tako, da so širše kot globlje. Navadna globina znaša približno 60 cm, dočim znaša premer okrogle jame približno 150 cm. S tem omogočite močni razvoj korenin nanovo posajenega drevesa. Tudi če nameravate saditi drevesa spomladi, boste skopali jame v jeseni ali pozimi, da zemlja zmrzne.

Jamo izkopljite in ločite zemljo po plasteh. Prvo plast (godnico), ki sega v različen krajih različno globoko (navadno 30 cm globoko), ločite od spodnje plasti, ki se razlikuje od prejšnje po slogu in po mikrobiološkem delovanju. Pred sajenjem zasujte drevesne jame do roba. Na dno jame zmečite zgornjo, rodovitno plast zemlje, nad to plast še nerodovito plast do roba jame. Preostala zemlja naj ostane na robu jame, da z njo pokrijete gnoj in uredite kolobar okrog krepkejši.

Kaj bomo delali tale mesec

V SADOVNJAKU je sadno drevje osnaženo in obrezano. Začnite zasipati jeseni in pozimi izkopane jame in saditi mlado drevje. Korenine obrežite tako, da so rezi obrnjene navzdol. Da drevje ne posadite pregloboko, zasujte jame z izkopano in s kompostom izboljšano zemljo, da je kolobar vsaj 10-15 cm višji od površine zemljišča. Ko se bo zemlja z drevesom vred sesedla, bo raslo drevo v pravi vi-

Pri nizkodebelnih drevesih in pri umetnih oblikah ne potrebujete podpornega kola, dočim ne smete pozabiti nanj pri srednjevisokem in visokem deblu. Kol mora segati 70 cm globoko v zemljo in z vrhom kakih 10 cm pod mesto, kjer se odcepljajo veje od debla. Če bi kol segal med veje, bi se te ob vetrovnih dneh drgnile ob kol in na teh mestih bi nastale rane. Kol morate olupiti in zašiliti na spodnjem koncu. Zgornji konec obrežite, da ne bo ostrih robov. Spodnji konec kola namažite s katranom ali namočite v 5% modri galici ali ga osmодite.

Pred sajenjem morate obrezati korenine. Debelejše korenine obrežite tako, da odstranite ranjene dele. Tanjše korenine po možnosti ne obrezujte. Če so te predolge, jih prikraščajte na približno 30 cm dolžine. Skrajšati morate vse korenine, ki se križajo, in odstraniti tiste, ki so pregoste. Če so korenine že prirezane, jih morate prirezati do svežega lesa. Pri obrezovanju korenin naj bodo rane čim manjše. Za obrezovanje uporabljajte ostre škarje in rez ne sme biti poševna, ampak prečna.

Apnenje sadovnjakov in vrtov

Deževnica in snežnica izpirata apno v nižje zemeljske plasti, zato ga rastlinam pogostoma primanjkuje. Izgubo je treba nadomestiti z apnovanjem. Sadovnjake in vrtove apnimo pozimi, pa tudi v zgodnji pomladi vsake 2 do 3 leta. Najboljši je apneni prah, ki se napravi, če razpade na zraku žgano apno. Prav dober je tudi apnen krah, pomešan s pepelom, ki ostane na dnu izpraznjenih apnenic. Dober je tudi zidni drobir starih zidov, mešanica apna in ilovice. Apnimo vedno le v suhem vremenu in če le mogoče, apno takoj podkopljemo in zagrebemo. Istočasno z apnom ne gnojimo z gnojnico ali hlevskim gnojem. Apnenje zemlje učinkuje na zelenjavo in sadno drevje, če je v zemlji dovolj hranilnih snovi, posebno humusa. Po apnenju zelenjava bujno raste, v sadovnjakih se izdatno zviša množina in kakovost pridelka. Posebno dosti apna potrebujejo koščičarji.

šini. Kol naj bo dovolj močan, tik pri zemlji ožgan, dobro osnažen in zabiti v celino sredi jame. Segaj na do krošnje. Po kolobarjih natrosite preperlega gnoja, ki zadržuje vlago, greje zemljo in pospešuje rast korenin. Posajena drevesa obrežite, veje vodnice pa pravilno naravnajte.

Kakor hitro dopušča vreme, začnite precepeljati starejše sadno drevje z ustreznimi sortami. Vstavljene cepiče zavarujte pred ptici s količi ali vrbovimi locnji. Precepeljajte najprej češnje, za njimi slive, nato jablane in hruške. Koščičasto sadno drevje, ki potrebuje dosti apna, še lahko gnojite z apnenim prahom, če tega niste storili že prej.

NA ZELENJAVNEM VRTU je že polno dela. Če se niste posejali peteršilja in korenja, je treba pohiteti. Ker peteršilj in koren dolgo kalita, posejte vmes solato. Nadalje sejte rdečo peso, špinačo in razne solate. Sadite grah, čebulček, česen in šaloto. Čebulček in česen sadite bolj gosto, da ga lahko redčite za uporabo sproti. Sejte in sadite vse v vrste, da porabite manj semena in gredice pozneje laže in hitreje obdelate. Proti koncu meseca sejte na zavetne in dobro gnojene grede zgodnje kapusnice: zelje, ohrovt, kolerabe in karfirole.

Z gnojem in gnojnico dobro pognojite

grme rabarbare in delite grme trajnih dišavnic. Ob ugodnem vremenu sadite iz zaprtih gred na prosto zgodnjo solato.

Najvažnejše opravilo pa je v tem mesecu škropljenje sadnega drevja, predno se začno odpirati popki. Tedaj najlaže uničite trose raznih glivičnih bolezni, ki začno kaliti. S škropljenjem obvarujete popke tudi pred požrešnimi vrabci in kalini, pa tudi pred gozdnimi jerebi, katerim so nabrekli popki posebna slaščica. Breskve ubranite kodravosti, če jih škropite z 2% bakreno apneno brozgo.

Po monoliji napadene mladike marelic, breskev, češenj in višenj obrežite v živo do zdravega lesa, odrezke pa sežgite. Prav tako porežite v živo s plesnijo okužene mladike in poganjke vrtnice.

Suh plevel in travo pograbite in sežgite, ker prezimujejo v teh ostankih bolhači.

Vrt mora biti do konca meseca urejen in posnažen, ker napravlja, posebno če je blizu hiše, dober vtis in prijetno okolje.

BOLEZNI IN ŠKODLJIVCI začno svoje pogubonosno delo. Pod breskvami, marelicami, ribezom in kosmuljami prelahajte zemljo, da spravite globlje v zemljo bube češnjeve muhe, grozdičje grizlice in češpljeve hrčice in jim tako onemogočite izlet. Ob toplih dneh izleze iz zavetišča cvetožer. Ob ranih jutrih ga otre-site z vej na razprostrte rjuhe.

Najvažnejša zelenjava

Čas setve ali saditve, presajanje, potrebna količina semena, kaljivost

Ime zelenjave	Setev ali saditev	Presajanje	Potrebna količina semena na 100 kv.m. v gramih	Seme izide v dneh	kaljivost traja let
bažiljka	marec		25	6	3
bleda	od febr. naprej	od febr. naprej	100	10	4
brokoli	junij-julij	avgust	50	6	5
bučke	marec-avgust		60	8	4
karfiola	junija	julij-avgust	40	6	5
čebula	februar	maj	300	6	5
endivija	marec-sept.	maj-oktober	20	6	3
fizol	marec-avgust		1500	8	6
grah	dec.-maj		1500	5	4
zelje	januar-sept.		50	6	6
korenček	januar-okt.		60	7	3
koromač	julij		50	10	3
kumare	april		1000	6	4
paprika	febr.-marec	april-maj	25	10	4
paradižniki	febr.-marec	april-maj	50	12	3
peteršilj	marec-sept.		150	20	4
por	febr.-marec	junij	130	70	2
radič	febr.-sept.		3	3	3
solate	febr.-sept.		50	68	
špinače	febr.-nov.		500	8	3
zelenca	febr.-marec	maj-julij	100	8	3

Živinoreja

Goveji parklji

Kmetje prav dobro vedo, da je treba paziti na noge volov, če hočemo, da bodo pridno vršili kmetijska dela, kmetijske prevoze. Zato je večina volov podkovana. A mnogi kmetje se za noge krav, posebno če niso vozne, prav nič ne zanimajo. In vendar je treba tudi na njihove noge paziti, če hočemo, da se bodo dobro počutile in ostale zdrave.

Predvsem je treba paziti na veliko snaznost. Ta zavisi predvsem od nastilja, ki naj bo obilen in snažen. Odpadke moramo odstranjevati in ne dovoliti, da mažejo nastilj in živali.

Predvsem pa moramo pri kravah paziti na parklje, ki prebijajo zaradi pomanjkanja pašnega prostora vse svoje življenje v hlevu. Take krave imajo večkrat strašno dolge parklje, ki so razen tega še nesorazmerno razviti in zaviti ter živali jemljejo občutek ravnotežja, kar je za žival vedno neprijetno.

Take parklje je treba popraviti: z ostrimi škarjami jih je treba skrajšati, spodnji del (podplat) pa z ostrim nožem izravnati. Posebno pri zadnjem opraviilu je potrebna skrajna pazljivost, da ne odstranimo preveč roževine, da ne bi bil podplat pretanek ali celo noga ranjena. Dobro je, če odstranite tudi nekoliko roževine, a ne preveč, med parklji, da bo med obema nekoliko prostora.

Umni živinorejec ne bo nikdar dovolil, da bi stala njegova živina v vlagi, ker tak živinorejec ve, da trpe pri tem žival-ske noge. Razvije se ne samo revmatizem, priključi se večkrat tudi zmečanje roževine. Če pa vlage ne morete odstraniti, je treba od časa do časa parklje namazati s kakšno maščobo, lojem ali podobnim.

Ko priženete živino v hlev, očistite jim parklje s slamo.

Maščobe kravjega mleka

Maščoba kravjega mleka zavisi v znatni meri od magnezija, ki je sestavni del krvi, četudi v zelo pičli meri. Neki angleški živinorejec je opazil, da je znatno padla tolišča mleka pri njegovih kravah. Dal je preiskati kri živali in ugotovili so, da je v krvi sorazmerno malo magnezija. Zato so napravili kravam injekcije magnezija in uspeh je bil očividni: v enem mesecu se je dvignil odstotek maščobe mleka pri vseh kravah in sicer za najmanj pol procenta, pri nekaterih pa kar za cel procent.

Iz tega sledi, kako važne so rudninske snovi za uspešno živinorejo.

Ta mesec trosite superfosfat

Ta mesec trosite superfosfat po travnikih in deteljščih. Preden pa ga trosite, prevlečite travnike in deteljšča z brano ali z železnimi grabljami; kar nagrabite, naj bo za steljo. Na to pa raztrosite na vsakih 100 kvadratnih metrov po 4 kg superfosfata.

Ce mislite trositi superfosfat — in to je potrebno — potem ne odlašajte. Dobili boste večjo prvo košnjo in obilnejšo tudi drugo, poleg tega bo pa tudi krma boljša, ker bogata na redilnih snoveh. Na travniku se bodo razvile deteljice in še vprašali se boste, kdo jih je sejal: superfosfat jih kar prikljče.

FRANCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

»Kaj stojite in zevate kot kavke! V cerkvi!« Nato se je obrnil do mož. »Ako kdo misli, da ne zasluži kruha, ki mi ga dajete,« je rekel s tresočim se glasom, »naj me zapodi, ko znova stopim v njegovo hišo.«

Možje so molčali; bili so zmedeni, nekateri so z očitkom premerili kovača.

Tedaj je pristopila stara Breškonka, upognjena obstala pred kaplanom in dvignila sklenjene roke, kakor da ga moli.

»Naj nam ne zamerijo, gospod,« je govorila z vročim, starčevskim glasom. »Nikomur naj ne zamerijo! Kadar je otrok tepen, vpije; saj razumejo. Če bi bila to božja šiba, gospod, vse bi prenesli, ne bi godrnjali. Pa božja šiba to ne more biti, jelite, da ne? Bog ne more biti krivičen... Jelite, da ne? Bog nam ne zamerijo...«

Besede, ki so bile izgovorjene brez jeze in upora, iz tihe bolečine, iz grozotnega začudenja starke, ki se je vse življenje v svojem jeziku za zaupanjem obračala do Boga, so Čedermaca zadele v dušo. Moj Bog, kaj mu to pravi, saj stokrat razume! Za hip je pozabil na žalitev, vzelo mu je glas. In ne bi se hotel več zagovarjati. Nagibe, zakaj jim je pridigal laški, je

rajši zmolčal... Gledal je po ljudih; med njimi je šumelo kot v čebelnem panju. Od njihove prepadenosti in užaljenosti ni bilo več daleč do dvoma o božji pravičnosti... Jezus! Zdrnil se je.

»Bog nas ne bo zapustil,« je dvignil roko. »Ali mislite, da mene ne boli? Saj sem rekel, da me. Kakor ogenj me peče. Zaupajte v božjo pravičnost! Do nadškofa pojdem, v Rim pojdem, če treba... Dotlej bomo pa molili... Zdaj pa v cerkev! Pol ure smo se zamudili...«

Med opravilom je bil raztresen; pred očmi se mu je nenehoma obnavljal prizor pred cerkvijo. Oživljale so se mu izgovorene besede in mu strupene legale v srce. Zalostilo so ga. Zamižal je za trenutek, kakor da bi hotel s tem vse zatreti. Ni bilo mogoče.

Ko je dvignil monštranco, v katero je sijal ozek sončni pramen, da se je živo lesketala, so se mu mrzlično tresle roke. Obhajala ga je taka zmeda občutkov, da bi se bil najrajši razjokal.

DRUGO POGLAVJE

Bilo je na nedeljo. Nebo je bilo mrko in sivo, sonce je le kdaj pa kdaj pogledalo

skozi razpoke oblakov. Prejšnji dan se je bila izdijala nevihta. V strahotni soparici, ki je jemala sapa, so se bili izza Mije privlačili hudourni oblaki. Toče ni bilo; nastala je ploha z viharjem, ki je vil vrhove dreves, lomil veje, trgati listje in sadje. Nebo se po nevihti ni takoj ujasnilo. Oblaki so se kot siva ponjava raztegnili od gore do gore; drobno je deževalo vso noč in šele zjutraj ponehalo.

Zelenje se je bilo osvežilo, zemlja je dišala po vlagi, zrak je bil hladnejši, v prirodi je ležalo jesensko občutje. Po obronkih so se vlačile plasti megla in plezale do vrhuncev. Dopoldan je bil kot zagrnen v žalost, popoldne pa je zapihal vetrič, stresal deževne kaplje z vej, sušil listje in travo; oblaki so se začeli trgati, na pobočja so legle svetle lise sonca.

V Rupi je bilo žegnanje. Čedermac je bil, kakor vsako leto, povabljen na kosilo. Odklonil je; morda se zgleda proti večeru. Prinesli so mu bili pošto, da je materi slabše, odšel je k nji... Res, materine moči so pojemale. Kazno je bilo, da je ne črpa le bolezen, ampak v večji meri žalost in skrbi. Zagledala je sina, se pogovorila z njim, ki se je delal vedrega, trdnega in odločnega, pa se je počutila krepkejšo. Saj ga ni mnogo izpraševala. To je bilo Čedermacu po volji, ni ji rad razlagal svojih skrbi. Uro časa je posedel ob njeni postelji, jo držal za izsušeno

roko in jo gledal, potem ga je mati začela siliti na pot. Naj gre v Rupo; saj bi bilo grdo, ako se ne zgleda, ko so ga povabili. Ni mu bilo za družbo, a materinim besedam se ni mogel upirati; vdal se je.

Hodil je naglo kljub svojim letom. Tenka, izlizana suknja, ki se je že prelivala v raznih barvah, se mu je divje opletala okoli nog. S palico je zdaj pa zdaj z deško objestnostjo udaril po kaki veji, ki je visela na pot. Razmišljal je, obnavljal v duhu bližnjo preteklost. Bil je na videz dobre, razigrane volje, a v duši sta se mu nabirali jeza in upornost. Kdaj pa kdaj je dal svojih misli poudarka z glasno besedo. Vsakokrat se je zdrznil, dvignil glavo in se ozrl. Nikogar ni bilo na tej samoti. Visoko v hribu se je pastir kratkočasil z zateglim napevom neznane pesmi.

Obšel je poslednji obronek, pred seboj je zagledal Vrsnik. Ležal je na položni vzpetini gorskega kolena, na drugi strani grape, ki je rezala pobočje v dva dela... Postal je, se oprl na palico in si obrisal potno celo. Hoja ga je bila uznojila.

Zagledal se je v vas, ki je ležala pred njim kakor na povešeni dlani. Na ozkem položajšču, tik nad vasjo, je stala kaplarnja. Kakih petdeset korakov vstran je v bregu slonela cerkev. Nizka, z veliko lopo, tako starinska in ljubka, da mu je ob pogledu nanjo zmeraj vzdrhtelo srce. Zvonik je bil novejši, a ves zatemnel; ponižen

je stal ob strani in se zlivljal z ozadjem. Iz večje daljave je bil skoraj neviden. Ob ovinku ozkega klanca so v tesni skupini stale hiše. Neomestane so kazale sivo kamenje, podobne so bile majhnim trdnjavam. Leseni mostovi in velika zašarjena dvorišča. Sadovnjaki, vinogradi in njive. Zaplate obdelane zemlje so podpirali in obkrožali sivi zidovi, med njimi so tekli kolovozi in steze. V osončni strani brega so se raztezale senožeti in pašniki. Strmine, grmovje, verige skal, kakor da bi go-ra razkazovala gola rebra. In više na obronku, prav do vrha griča, gozdiki košatih kostačev, ki so v polkrogu obdajali vas. Mogočna debla, odlomljeni vrhovi, odkrhnjene veje, mlada podrast. Kozje steze, ki so begale vsekrižem, brez pravega cilja. Med skalami suha trava, tu pa tam gladka, zelena trata. Vsa tista zemlja do vrha Mije in nizdol do Nadiže bridka ko pesem o pelinu. Siromaštvo, ki je vpilo v svoji lepoti, je spomladi in poleti za silo pokrivalo zelenje. Zdaj pa se je poletje že nagibalo v zaton, zrak se je ohladil, prvi listi so rjaveli. Zeleni plašč se bo od dne do dne bolj redčil in odkrival siromaštvo... Nebo na zapadu se je zjasnilo, posijalo je sonce, se prelivalo skozi veje in se v zlatih lisah igralo na tleh. Priroda je bila tiha, mirna, le listje je rahlo trepetalo v sapi.

Čedermac je čustvoval. Njegova, njiho-

za naše mlade bralce

Opeharjeni goljuf

Ubogemu kmetiču je ukradel tat iz staja edinega konjčica. Nesrečni mož je hodil od hiše do hiše, taval od vasi do vasi, toda nihče mu ni vedel svetovati, nihče povedati, kje bi lahko našel svojega konja. Ves obupan se je vrnil domov, sedel na hišni prag in zajokal: »Oj, kdo mi bo sedaj obračal zemljico? Še poginem od gladi.«

Mimo pride star berač. Slišal je kmetičevo tožbo in vzkliknil: »Če sem prav slišal, ti je konjski tat izmaknil edinega konja. Star sem in ubog, to je že res, toda če nimaš večjih težav, ti lahko pomagam.«

Kmetič nejevoljno odkima z glavo, pomeri starega berača od bosih nog do razkuštranih sivih las in reče: »Hvala za lepe besede, dobri stari, toda kako neki mi boš pomagal, ko pa sem obredel deset vasi in naletel povsod na gluha ušesa?«

»Hahaha!« se zakrohote stari, »če boš kdaj rabil pomoč ali dober nasvet, ga poišči najprej v svoji glavi, kajti pri drugih boš zares vedno naletel le na gluha ušesa. Medtem ko si taval od vasi do vasi, bi lahko bil že v mestu, kjer je prav te dni konjski sejem. In sedaj te vprašam, kje drugje bi utegnil biti tisti zmikav s tvojim konjem, če ne na sejmišču. Obledi se brž — in z mano na pot!«

Kmetič, ki sicer ni dosti verjel beračevim besedam, se končno le odpravi s starcem proti mestu. Hodila sta ves dan in vso noč, kajti do mesta je bilo zelo daleč. S težavo sta prišla do velikega trga, kjer je bilo sejmišče. Povsod je bil tak hrup, da bi človek sam sebe ne slišal, toda kmetič vzklikne: »Zdi se mi, da sem slišal hrzati svojega konja.« In kmetič potegne starca za roko ter pohiti za znanim glasom.

Res je bil kmetičev konj. Ves srečen ga prime kmet za uздо, da bi odvedel vranca. Tedaj pa ga nahruli mešetar: »Hej, možakar, zmotil si se! Poglej, kupca imam. Seveda, če daš več, lahko tudi midva udariva v roke.«

In vzklikne kmetič: »Človek nesrečni, ta konj je vendar moj! Pred dnevi si mi ga ukradel, sedaj pa naj kupim od tebe lastnega konja. Ne boš me — goljuf...!«

Tedaj pa se vmeša v prepir berač in nagovori okoli stoječe kmete: »Razsodite, ljudje, kdo od obeh ima prav. Dobro sem si namreč ogledal konja in sem na njem nekaj opazil.« Potem položi berač konju na oči dlani in nadaljuje: »Kdo od vaju nam lahko pove, katero oko ima konj pokvarjeno — levo ali desno? Najprej ti, mešetar!«

Ta nekaj časa menca, nato pa blekne: »Konj je slep na le... le... levo oko.« »Zmotil si se, mešetar,« zavpije berač in nagovori veliko gručo radovednežev.

»Ljudje, razsodite sedaj, čigav je konj!« »Ne, ne! Zmotil sem se,« zajecija sedaj tat. »Mislim sem na desno oko... ki pa je z moje strani... mislim... če gledam spredaj...«

»Hahaha!« lepo si se ujel, tat. Moj konj ima bolj zdrave oči kot mi vsi skupaj,« se razveseli kmetič in poboža vranca, ki je spoznal svojega gospodarja in rinil vanj.

»Torej z ukradenim konjem nas slepari ta govedar. Udri po njem!« so zavpili razkačeni kmetje in mlatili po konjskem tatu še dolgo potem, ko sta bila kmetič in prekanjeni berač že daleč iz mesta.

Ves potolčen in pobit konjski tat pa je brčkone sklenil, da ne bo vtikal svojega tatinskega nosu nikoli več v tuje hleve.

O soncu, mesecu in petelinu

Od tega je že dolgo, tako dolgo, da je težko prešteti leta. Na nebu so živeli trije bratje: Sonce, Mesec in petelin. Nekoč se je zgodilo, da je Sonce, najstarejši brat, šel z doma, da bi sijal ljudem, v hiši pa sta ostala samo Mesec in petelin. Naj povemo kar takoj, da se je Mesec zelo rad kregal. Tudi zdaj je izzival petelina, ga žalil in končno zgrabil za greben in ga vrgel na Zemljo. Ko se je Sonce zvečer vrnilo domov, je zvedelo, kaj se je zgodilo. Zamislilo se je in reklo: »Vidiš, da si tak čudak, da ne moreš z nikomer živeti v miru. Zato te nočem več videti. Jaz bom hodil po nebu podnevi, ti pa ponoči. Petelin pa bo ostal moj tovariš, nikoli me ne bo pozabil.«

Od tistega dne petelin vsako jutro, ko zagleda Sonce, kriči »kikiriki«, in to pomeni, »dobro jutro, starejši brate«. Ko pa se približuje večer in se pojavi na nebu Mesec, petelin hiti domov, da ne bi videl tistega, ki ga je tako razžalil.

Malajska pripovedka

I. ALBREHT:

Zimska

Veverica vrh drevesa rep si v žalosti otresa, lešnike je zakopala, kam — da zdaj bi tole znala.

Vse okrog se sneg beli, njej pa težko se godi, kar je na jesen storila, je na zimo pozabila.

Zima huda, mraz in sneg, mi smo vedri na saneh; Da smo kdaj v šaro skrili, s čem bi zdajle se vozili?

va zemlja! Tega se še nikoli ni tako jasno, tako sladko zavedel kakor ta dan. Srce se mu je odpiralo kakor ob pesmi, s katero ga spaja tisoč lepih spominov. Pogled mu je splaval po bregu, po zverženih obronkih Mije, preskočil Nadiško dolino in se ustavil na pobočju Matajurja, na zverženih obronkih Kolovrata. Stara gora, samostan in cerkev na strmih vrhuncu, ki se zdi naslikana na nebo. In vasi, vasi, vasi s sivimi hišami, belimi cerkvami, vinogradi, njivami, sadovnjaki in gozdičji... Vse na las podobne Vrsniku, Rončine in Griči, ki se polagoma spuščajo proti jugu, do Čedadu in Furlanske ravnine.

Med gledanjem mu je pesem v srcu polagoma izzvenela, obšle so ga druge misli... Ozrl se je v dolino in se spustil po stezi, ki je vodila v Rupo.

Kaplan Cedermac ni slutil, kako hudo nezadovoljen bo z današnjim obiskom. Kljub temu je s tesnim občutkom v srcu stopal v Rupo, trpilo ga je očitiranje in sramovanje. Brez dvoma, kot ogenj se je bilo razneslo blizu in daleč, kaj se je ono nedeljo godilo v Vrsniku. Med hojo mu je glava zdaj za zdaj zlezla med ramena, a jo je zopet dvignil. Ali je bilo ponekod mar boljše? Slabše je bilo! Saj se ni utegnil z nikomer posvetovati, zato je delal po svoji glavi in preudarku, po trenutnem

domisleku. Ali naj se zato za vedno izogiblje tovarišem? Porazgovoriti se mora, da najde opore v svojem sklepu. Poleg tega je kdaj pa kdaj ljubil humor in veselo družbo. Ob takih slovesnih prilikah se je ob vinu razvezala beseda, gospodje niso bili tako tesno do vratu zapeti kot pred verniki, ampak so si odkrili nekaj človeških slabosti.

Ko je vstopil in so ga tovariši pozdravili z veselimi vzkliki, se je ves zmedel. Prostorna izba, v kateri se je temno pohištvo kar izgubljalo ob stenah, je bila zakajena s tobakovim dimom. Za dolgo, pogrnjeno mizo so sedeli gostje ob črni kavi in kozarčih vina. Domači kurat Potokar se je dvignil in mu stopil naproti.

Dobrodošel! Že so mislili, da ga ne bo. Don Jeremija, ki je bil ta dan nenavadno zrenjen in molčeč, ga je potegnil na stol poleg sebe. Gospod Martin se je smehljajal. Ljubše bi mu bilo, da bi mu ne posvečali toliko razigrane pozornosti. Ni mu ušlo, da je kaplan španjut, krepak mož, nekaj let mlajši od Cedermaca, gostih rjavih las in širokih ličnic, trčil s komolcem mladega Skubina, ki je sedel poleg njega. Preslišal je bil, kaj je rekel, da so se zasmeli, in se je zbežal ozrl po obrazih.

»Le počasi!« je kaplan Orehovec dvignil kazalec in zapretil španjuto; bil je visokorasel petdesetletnik, krikupnega obraza, že zelo osivel. — »Le počasi! Ce-

dermac je le pol grešnika. Pol je pridigal po laško, pol pa je slovensko molil. Še vedno smo v večini.«

»Kaj bo, vina ali kave?« je ponujal Potokar. »Daj rajši vina! Saj ni kaka kislica. Iz Brd so mi ga pripeljali.«

»Bric zmeša glavo.« Cedermac je samo srknil. Besede so ga bile zadele, ni mu bilo do smeha, le kislo se je nasmešnil. Ali gre glas o njem res že po vsej dolini? Peklo ga je, rad bi bil vzel za šalo, če bi bilo mogoče. »Cemu bi bil tako občutljiv?« si je prigovarjal. »Pa saj mi je glava že tako zmešana,« je dodal iz svoje poslednje misli. »Te dni res ne vem, kje se me drž!«

»Saj je z nami prav tako,« je rekel Potokar. »Prav tako, nič drugače.«

Španjuto so se hudomušno svetile oči. »Martin! Da so te bili Vrsničani hudo prijeli? Res?«

»Žal, da niso povsod Vrsničani,« je don Jeremija pomagal Cedermacu, ki je bil ostal brez besede. »Da bi bili, ki bilo marsikaj drugače. Tvoji bi se menda ne uprli, pa če bi jim turški pridigal.«

Zasmejali so se, španjut najglasneje. Ni zameril takim besedam, ljubil je jekle, grotesken humor. Po svoji vnanjosti je bil nekam oglat, kmečki; iz oči sta mu gledali hudomušnost in zvitost, vselej z ostrim čutom zavohal nevarnost in ostal za gričem. Imeli so ga za čudaka; bil

ZIMA...

Zunaj je zima, zunaj je mraz, otrokom v zapeček pomlad hodi v vas.

Majdica sanja: »Jaz čujem, kako zvončki cingljajo pod šmarno goro.«

Jožek prisluhne in pravi: »Saj res, že tudi trobentice silijo vmes!«

Lenčica misli: »Če zamižim, zagledam ravan, kjer v vetru se ziblje pomladni žafran.«

Zaspani Boštjanček telebne s peči: »Joj meni, zdaj videl pa sonca sem tri!«

V. Brest

Zaklad na Jaršču

Že od daleč je zagledal gospodarja, ki je stal na polju pred hišo in mu grozil s pestjo. Kajpak, zato grozi, ker ne vidi ovc za menoj. No, se bo že potolažil!

»Hej, gospodar!« je začel klicati. »Kupčijo sem naredil, da nikoli tega. Imeniten gospod je prišel in kupil vse ovce. Se pravi, razen tele.«

Gospodar se je začudil in zazijal.

»No, sem si mislil, da boste vesel. Lejte, po cekinu jih je plačal. Za vsako cekin in še meni enega za dobro pašo. Pa recite, če nisem prav storil!«

Izvekel je iz žepov rumeno zlato in ga vsul v klobuk.

»To je bila kupčija, kaj! Imenitni gospod vas lepo pozdravlja. Sam ni utegnil priti.«

Tako je govoril Janko in ponudil klobuk z zlatom gospodarju.

Gospodar je zagrabil klobuk in kar oči so se mu zableščale. Potem pa je prijel fantiča za uho.

»Lažeš poba, vse ovce so prišle same domov. Vse razen ene! In o kupcu in

prodaji lažeš! A, kje si zlato dobil?« Janko pa je debelo pogledal. Na, ovce so doma. Lepa reč!

Ampak kje je zlato dobil, tega pa ne pove za nobeno ceno. Nak, nalašč ne! Kar naj mu gospodar navija ušesa, kar naj!

In gospodar je vil uho in vil, pa ko to ni koristilo, je vzel pas in divje mahal po pastirju.

»Za zaklad veš. Kje je? Ubijem te, če ne poveš!«

Pastirček pa je molčal. Zdaj še celo ne bi govoril!

Vsega premlatenega je nato gospodar zaprl v hlev in si mislil: »Bom že še zvedel. Zaklad! Ha, jutri bo moj!«

Zjutraj pa je prišel v hlev in pastirčka ni bilo več v njem. Le tista mreža pri li-

ni je odtrgana visela ob steni. Potem je hodil gospodar dan za dnem, leto za letom na Jaršč. Za nobeno delo se ni več menil, samo kopal je in iskal zaklad. Grunt je propadel, hiša se je porušila, gospodar pa je kopal in kopal, dokler ni nazadnje s krampom v roki na prekopanem Jaršču umrl.

Pastirček, pravijo, pa je postal tam v svetu velik gospod. Kakor kralj se je vozil v srebrni kočiji in nikoli več ni prišel na Jaršč.

Vida Brest

Tri kitajske pravljice

Preudarni bogataš

Bogataš se je sprehajal vzdolž reke, kar mu spodsne in pada v vodo. Bila je hitra in globoka, in mož se je znašel v nevarnosti, da bo utonil. Njegov sin, ki ni znal plavati, je z brega divje klical na pomoč. »Hitro! Hitro!« je vpil. »Veliko nagrado prejme, kdor mi reši očeta!«

Obupno borec se z vodo, je bogataš kričal svojemu sinu: »Ne reči »velika nagrada«, ti norec! Ostani hladnokrvn! Ne obljublja več kot tri tolarje!«

Domišljavi tekač

Nekoč je živel mož, ki je znal hitro teči. Veliko si je domišljal torej in bil venomer pripravljen, pokazati svoje zmognosti.

Nekega dne je vdrl v njegovo hišo tat, pograbil nekaj dragocenosti ter pobral šila in kopita. Gospodar se je pognal za njim, kričeč: »Hej, ti! Stoj! Kaj ne veš, da mi ne moreš uteči!«

Tat pa je tekel hitreje. To je zares vznemirjalo zasledovalca. »Misliš, da me lahko premagaš, ti lopov,« je kričal za njim. »Nobenega upanja nimam!«

Stekel je hitreje ter pretekel nekaj milij v zelo kratkem času. Ko je tako brzelo vzdolž ceste, ga sreča prijatelj.

»Čemu taka naglica?« je povprašal. »Lovim tatu,« je sopihal tekač in obstal. »Kje pa je on?« je vprašal prijatelj.

»Milje za menoj!« je sopeč, a ves ponosen odgovorjal tekač. »Mislim je, da more hitreje teči od mene, a jaz sem mu pokazal.«

Spretni prilizovalec

Neki učenec je bil določen za važno službo. Preden je odpotoval, je v slovo obiskal svojega učitelja, kakor je bila navada. Da bi preizkusil njegovo usposobljenost, ga je učitelj vprašal, kako bi se vedel, ko bi prišel v družbo z visokimi uradniki.

»Vse bo tako, kot je treba,« je odvrnil učenec. »Pripravil sem si sto »visokih klobukov«, po enega za vsakega uradnika, ki ga bom srečal. Prepričan sem, da bom uspel.«

»Visoki klobuki« je bil izraz za neodkritosrčne, prilizovalske komplimente. Učitelj je bil užaloščen nad prezirom svojega učenca.

»Kaj!?« je zakričal. »Je to vse, kar je moje desetletno poučevanje naredilo iz tebe — nič kot nizkotnega prilizovalca!«

»Oprostite mi, častitljivi mojster! Toda vi ste vselej poglubljeni v svoj študij in ne veste, kako prostaško se vede ves svet. Malo je ljudi na svetu, ojoj, ki so, kakor vi, visoko dvignjeni nad prilizovalstvo.«

Tako sta le ločila na najboljši način, pri čemer se je učenčeva zaloga visokih klobukov zmanjšala za enega.

Butalski župan gre za boltra

Ono leto je bila birma v Tepancih. Pa so hočeš nočeš morali tudi Butalski tjakaj s svojimi birmanci.

Za boltra je bil tudi butalski župan. Ko je prišel svečani dan, je dal zapreči koš — v Butalah vse prevažajo v košu, gnoj na njivo, vino s Hrvaškega in birmance k birmi — in sta sedla v koš župan in poleg njega birmanec. Vzad v mrvi pa je gneznila koklja, toda je ni bilo videti ne slišati.

Priškripljejo v Tepance, zapeljejo pred cerkev — baš tedaj začno pokati možnarji.

Župan je bil izkušen možak, vedel je, kaj je to in se ni prestrašil. Prestrašil pa se je birmanček in se vznak zvrnil v mrvo. Prestrašila se je tudi koklja in je zletela iz koša na cerkveni prag in se zakregala: »Ko ko ko!«

Tepenčani, koder morejo, zavidajo Butalce. Pa so se muzali in pozdravljali župana: »Lepo, lepo, gospod župan, ali ste kokljo pripeljali k birmi?«

Milčinski Franc

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojnir
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica